32

ԲԱՆԲԵՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

ISSN 1829-054X

MATENADARAN
MESROP MASHTOTS INSTITUTE OF ANCIENT MANUSCRIPTS

BULLETIN OF MATENADARAN
32

Yerevan – 2021

МАТЕНАДАРАН
ИНСТИТУТ ДРЕВНИХ РУКОПИСЕЙ ИМЕНИ МЕСРОПА МАШТОЦА

ВЕСТНИК МАТЕНАДАРАНА
32

Ереван – 2021

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ
ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՎԱՆ ՀԻՆ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԲԱՆԲԵՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

32

Երևան – 2021

Տպագրվում է Մեսրոպ Մաշտոցի անվան
Մատենադարանի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Խմբագրական խորհուրդ՝ Վ. Տեր-Ղևոնդյան (գլխ. խմբագիր), Գ. Տեր-Վարդանյան, Գ. Մուրադյան (պատասխանատու քարտուղար), Կ. Մաթևոսյան, Վ. Թորոսյան, Թ. Վ. Լինտ, Ա. Մութաֆյան, Ա. Շահնազարյան, Գ. Գասպարյան, Օ. Վարդազարյան, Ա. Թամրազյան, Հ. Համբարձումյան։

«Բանբեր Մատենադարանի» 32, Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի ին-տ. Երևան, 2021։ 440 էջ։

Հ 31/խմբ. Վ. Տեր-Ղևոնդյան, 2021։

«Բանբեր Մատենադարանի» հանդեսի սույն համարում ընդգրկված են պատմության ու բանասիրության, եկեղեցու պատմության ու երաժշտության առնչվող հոդվածներ, Հակոբ Փափազյանի 100-ամյակին նվիրված գիտաժողովի (1-3 հուլիսի, 2021 թ.) նյութեր և հրապարակումներ։

ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ
REPORT
СООБЩЕНИЕ

ՀԱՅԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ

ԻՐԱՆԻ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՕՐԵՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆՈՒՄ

2021 թ. նոյեմբերի 3-ին Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում Հայաստանի և Իրանի միջև դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման 30-ամյակին ընդառաջ մեկնարկեցին Իրանի մշակույթի օրեր: Հայ-իրանական քաղաքական և պատմամշակութային առնչությունները դարավոր պատմություն ունեն: Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում պահվում են հարյուրավոր պարսկերեն ձեռագրեր և վավերագրեր, որոնք առավել ակնառու են դարձնում երկու ժողովուրդների հինավուրց կապերը: Իրանական հավաքածուն ոչ միայն ամենահարուստներից է Մատենադարանի օտարալեզու ձեռագրերի շարքում, այլև գտնվում է ուսումնասիրման և վերականգնման աշխատանքների առաջնահերթությունների շարքում:

Մատենադարանը նախաձեռնել է «Ղաջարական դարաշրջանի ձեռագրակազմերի վերականգնման» դասընթացներ: Ծրագրի շրջանակում ձեռագրերի վերականգնման առաջատար մասնագետ Համիդ Մալեքյանը դասեր անցկացրեց Մատենադարանի վերականգնողական բաժնի մասնագետների հետ, ինչի արդյունքում շուրջ տասը արժեքավոր ձեռագիր կվերանորոգվի առանձնահատուկ տեխնիկայով: Նախագիծն իրականացվում է ՀՀ Իրանի Իսլամական Հանրապետության դեսպանության մշակույթի կենտրոնի հետ համագործակցության շրջանակում՝ Արա Փիլիպոսյանի օժանդակությամբ: Հայ-իրանական օրերի շրջանակում Մատենադարանում տեղի ունեցավ Քրիստինե Կոստիկյանի «Մատենադարանի պարսկերեն հրովարտակները» գրքի շնորհանդեսը: Բացվեց Ղաջարական դարաշրջանի մշակույթին նվիրված ցուցադրություն, և ներկայացվեց Իվեթ Թաջարյանի «Ղաջարական արվեստի նմուշները Մատենադարանում» ալբոմը:

Ինքնատիպ ձեռագրեր ու մանրանկարներ, խեժապատ կազմեր, կիրառական արվեստի նմուշներ, հրովարտակներ, բացառիկ լուսանկարներ: Այս և այլ ուշագրավ ցուցանմուշներ ներկայացվեցին Իրանի Ղաջարական շրջանի արվեստին նվիրված ցուցադրության ընթացքում:

Մատենադարանում պահվում է 2730 արաբատառ ձեռագիր (արաբերեն, պարսկերեն, օսմաներեն): Արաբատառ հավաքածուի պարսկերեն 450 ձեռագրերից մոտ 150-ը Ղաջարական ժամանակաշրջանից են:

Ղաջարական թագավորությունը (1794-1925 թթ.) հիմնել է թյուրքական ղաջար ցեղի առաջնորդ Աղա Մուհամմեդ Խան Ղաջարը (1794-1797 թթ.)։ Նրա ու հաջորդների օրոք եվրոպայի հետ ակտիվ հարաբերությունների հաստատման ազդեցությամբ, մեծ փոփոխություններ են լինում իրանական արվեստում։

Ղաջարական շրջանի արվեստը մասնագետները երկու փուլի են բաժանում. առաջին փուլում նկարիչները գտնվում էին եվրոպական արվեստի մեծ ազդեցության տակ, գերիշխում էին խայտաբղետ գույներն ու նոր պատկերամտածողությունը, սակայն նկարիչները ձգտում էին համադրել նորը ավանդականի հետ։ Երկրորդ փուլում արդեն ջրաներկին փոխարինելու եկան յուղաներկն ու հաստոցային կտավները։

Այդ շրջանի արվեստը կոչվում է «Արքունական», քանի որ հիմնական պատվիրատուն արքունիքն էր։ Տիրակալներն ու ազնվականներն էին թելադրում նաև ճաշակ ու ոճ։ Սա արտահայտվում էր հատկապես նկարներում առկա աշխարհիկ, բանահյուսական թեմաների ու մարդկանց կերպարների առկայությամբ։ Այս գործերը իհարկե դուրս չէին գալիս արքունիքից, քանի որ մարդկանց պատկերելը դեմ էր Իսլամի սկզբունքներին։

Ղաջարական ժամանակաշրջանի հասարակական-քաղաքական կյանքում և արվեստում մեծ է իրանահայերի ներդրումը։ Աչքի ընկած քաղաքական, հասարակական ու մշակութային հայտնի գործիչներից կարելի է հիշել դիվանագետ, գրող, հրապարակախոս Միրզա Մելքում խանին (Հովսեփ Մելքումյան), ակնագործ Ծերունի Մասեհյանին, քաղաքական գործիչ ու թարգմանիչ Հովհաննես խան Մասեհյանին և այլոց։

Մուհամմեդ շահ Ղաջարի օրոք՝ 1844 թվականին Իրան է մուտք գործում լուսանկարչությունը, որը մեծ զարգացում է գտնում այս շահի ու նրա հաջորդների օրոք։ Իրանում գեղարվեստական լուսանկարչության զարգացման գործում նշանակալի է Անթուան Սևրուգինի (1851-1933 թթ.) գործունեությունը։ Թեհրանահայ ազնվականների ընտանիքից սերող լուսանկարչի աշխատանքներում կարող ենք տեսնել այդ դարաշրջանի իրանական կյանքի ընդգրկուն պատկերը։

Մատենադարանի Ղաջարական հավաքածուի մեջ հատուկ ուշադրության է արժանի հայկական թեմաներով մի խեժապատ կազմ։ Կազմի առաջին փեղկին պատկերված է Մովսես Խորենացու պատմությունից հայտնի «Արա Գեղեցիկի և Շամիրամի» առասպելից մի դրվագ՝ «Արայ գեղեցիկ», «Կարդոս եւ Շամիրամ» գրություններով։ Երկրորդ փեղկին՝ Փավստոս Բուզանդի «Հայոց պատմությունից» հայտնի Ջիրավի ճակատամարտից մի տեսարան է՝ «Մուշեղ սպարապետ հայոց» գրությամբ։

Այս ուշագրավ նյութերը ամփոփված են Մատենադարանի գիտաշխատող Իվեթ Թաջարյանի «Մատենադարանի Ղաջարական արվեստի նմուշները» եռալեզու ալբոմում, որը լույս է ընծայել Մատենադարանի հրատարակչությունը 2021 թվականին՝ «Վիկտորիա» բարեգործական հիմնադրամի աջակցությամբ։

ԲԱՆԲԵՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԵՍԻ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆԸ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

1. Հոդվածին և ամփոփումներին վերնագրից հետո պետք է նախորդեն բանալի բառեր՝ թվով 8-10:
2. Հոդվածին պետք է հետևի ամփոփում՝ ռուսերեն և անգլերեն (ֆրանսերեն, գերմաներեն)՝ 100-300 բառ ծավալով: Այլալեզու հոդվածների դեպքում ամփոփումները համապատասխանաբար հայերեն են և երրորդ լեզվով: Ամփոփման վերնագիրն ու հեղինակի անունը ձևավորել ինչպես հոդվածի հիմնական բնագրում՝ առանց «Ամփոփում», “Резюме”, “Summary” և նման նշումների:
3. Հայերենի համար օգտագործել AMM MairTcutcak (unicode) տառատեսակը: Ռուսերեն և լատինատառ մասերը շարել Times New Roman տառատեսակով: Հիմնական բնագրի տառերը՝ շեղ (italic), չափը՝ 12, տողատակինը՝ ուղիղ, չափը՝ 10:
4. Հայերեն հատուկ անուններն ու եզրերը լատինատառ տառադարձելիս հետևել Library of Congress Romanization Table-ին՝

ա – a	բ – b	գ – g	դ – d	ե – e	զ – z	է – ē	ը – ě	թ – t‘	ժ – zh
ի – i	լ – l	խ – kh	ծ – ts	կ – k	հ – h	ձ – dz	ղ – gh	ճ – ch	մ – m
յ – y	ն – n	շ – sh	ո – o	չ – ch‘	պ – p	ջ – j	ռ – ṛ	ս – s	վ – v
տ – t	ր – r	ց – ts‘	ւ – w	փ – p‘	f – k‘	և– ew	օ – ō	ֆ – f	

5. Աշխատությունների տողատակի հղումներում կիրառել միջազգայնորեն ընդունված հետևյալ ձևերը.
   ա. Գրերի և պարբերականների վերնագրերը գրել *շեղատառ* (italic):
   բ. Հոդվածների (և գրերի գլուխների) վերնագրերը՝ ուղիղ (ոչ շեղ), չակերտների մեջ:
   գ. Շարքերի վերնագրերը գրել փակագծերում ուղիղ՝ հրատարակման վայրից առաջ:
   դ. Աշխատությանը վերաբերող տվյալներն իրարից բաժանել ստորակետով:
   ե. Նույն աշխատության կրկին վկայակոչման դեպքում նշել միայն հեղինակին և վերնագիրը կամ ճանաչելի ձևով համառոտել:
   զ. Եթե կրկին վկայակոչումն անմիջապես հաջորդում է առաջինին, գրել «Նույն տեղում» և էջահամարը (եթե փոխվել է): Եթե հաջորդաբար նույն

հեղինակի տարբեր աշխատություններ են նշվում, գրել՝ «նույնի» և աշխատության տվյալները:

է. Սրանց գումարվում է *ԲՄ*-ում ավանդական դարձած՝ **հեղինակի անունը թավ** (bold), իսկ ***խմբագրի, կազմողի, թարգմանչի անունը թավ և շեղ*** (bold + italic) գրելու պահանջը:

Օրինակներ՝

Դավիթ Անյաղթ, *Սահմանք իմաստասիրութեան*, համահավաք ինքնական բնագիրը, թարգմանությունը գրաբարից ռուսերեն, առաջաբանը և ծանոթագրությունները ***Ս. Ս. Արևշատյանի***, Երևան, 1960, պրակ ԺԷ., էջ 132:

Paul J. Alexander, "Medieval Apocalypses as Historical Sources," *American Historical Review*, 73, 1968, p. 998:

Մովսէս Կաղանկատուացի, *Պատմութիւն Աղուանից աշխարհի* (Մէ[1], ԺԵ. հատոր, Ժ. դար), Երևան, 2011, էջ 27-437

Philonis Alexandrini *Quaestiones in Genesim et in Exodum. Fragmenta Graeca*, ed. ***F. Petit*** (Les oeuvres de Philon d'Alexandrie 33), Paris, 1978

6. Հաճախակի հղվող աղբյուրների համար մշակել համառոտագրություններ, որոնց ցանկը կցել հոդվածի վերջում:
7. Գլխավոր հավաքածուներում պահվող հայերեն ձեռագրերը հիշատակել հետևյալ հապավումներով.

ՄՄ 1746 (Մաշտոցի անվան Մատենադարան):
Եղմ. 1903 (Երուսաղեմի Սուրբ Հակոբյանց վանք):
Վնտկ. 456 (Վենետիկի Մխիթարյան միաբանություն):
Վիեն. 2159 (Վիեննայի Մխիթարյան միաբանություն):
Փրզ. 58 (Փարիզ, Ֆրանսիայի Ազգային գրադարան):

(Մնացած հավաքածուների համար հապավումներ կմշակվեն ըստ անհրաժեշտության: Առաջարկում ենք ծանոթանալ հետևյալ կայքէջում զետեղված և միջազգայնորեն կիրառվող հապավումներին՝ Coulie, *Liste des sigles utilisés pour désigner les manuscrits* (Coulie – 2002), http://sites. uclouvain. be/aiea/wp-content/uploads/2014/03/Sigles. pdf):

8. Լուսանկարները ներկայացնել հոդվածից առանձին՝ հնարավորինս բարձր որակով:

[1] = Մատենագիրք հայոց: Այլ հանրահայտ հապավումներ են *ՊԲՀ* = Պատմաբանասիրական հանդես, *ԲՄ* = Բանբեր Մատենադարանի, *ՀԱ* = Հանդէս ամսօրեայ, *Լ* = Լրաբեր հասարակական գիտությունների, *ԲԵՀ* = Բանբեր Երևանի համալսարանի, *REArm* = Revue des Études Arméniennes:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՏՄԱԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Առտակ Մաղալյան
Ղարաբաղի խանության և Օսմանյան կայսրության
առնչությունների պատմությունից 5

Գեորգի Միրզաբեկյան
Դարաշամբի 1590 թ. օսմանյան հարկացուցակը 27

Արամ Թոփչյան
Հունա-հռոմեական հատուկ անունները Մխիթարյանների հայերեն
թարգմանություններում և դրանց տառադարձման նոր սկզբունքները 38

Գոռ Երանյան
Ամիդը Տիգրանակերտ կոչելու հայկական ավանդույթը 52

Ջուլիետտա Էյնաթյան
Տիեզերքի մասին գիտելիքները Հայաստանում Ե-ԺԹ դարերում 67

Գայանե Թերզյան
Գրիգոր Մարաշեցու մատենագրական վաստակը (Ընդհանուր ակնարկ) 78

Գևորգ Ստեփանյան
Ճալեթի վանքը պատմության բառուղիներում 92

ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Նարինե Վարդանյան
Հայոց կանոնական ժողովածուն մատենագրական աղբյուրներում
և հիշատակարաններում 145

Մանե Ղևոնդյան
Մխիթար Սեբաստացու «Քրիստոնէականներ»-ը որպես
կրթադաստիարակչական դասագրքի նմուշ 158

ԵՐԱԺՇՏԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Աստղիկ Մուշեղյան
Հոգևոր տաղերգության նմուշների Կոմիտասյան գրառումները 171

ՊՐՈՖ. ՀԱԿՈԲ ՓԱՓԱԶՅԱՆԻ 100-ԱՄՅԱԿԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ-ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌՅԱՆՑ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

Վահան Տեր-Ղևոնդյան
Բացման խոսք 195

Հասմիկ Կիրակոսյան
«Ազդարար»-ում տպագրված հայատառ պարսկերեն մի գրության մասին 198

Քրիստինե Կոստիկյան
Ագուլիսի ԺԸ. դարի հայ վաճառական խոջա Հովհաննեսի
փաստաթղթերը Մատենադարանի կաթողիկոսական դիվանում 211

Առսեն Հարությունյան
Սովի վկայությունները ԺԷ. դարասկզբի հայ մատենագրության մեջ 224

Անահիտ Թովմասյան
Թուղրան որպես օսմանյան սուլթանների ինքնիշխանության խորհրդանիշ 234

Աննա Օնանյան
Մշո Սուրբ Կարապետ վանքին նվիրաբերված սկիհի
ծածկոցների պատկերագրությունը 247

Ժիլբերտ Մեշխանբարյանս
Սեֆյան դարաշրջանի սկզբնաղբյուրները որպես
հայ ժողովրդի ԺԷ. – ԺԸ. դարերի պատմության աղբյուր 267

Ալբերտ տեն Կատե
Բառեր, գուշակություններ կամ պատգամներ՝ տասը պատվիրանները
հայկական ավանդության մեջ (անգլերեն) 281

Շախբան Խապիզով
Հայկական աղբյուրները Դաղստանի միջնադարյան
պատմության մասին (ռուսերեն) 289

Անի Ավետիսյան
Մատենադարանի արաբատառ ձեռագրերի հավաքածուի հմր. 1751
երբայատառ արաբերեն բժշկարանների ժողովածու (անգլերեն) 310

Կոնստանտինոս Տակիրտակօղլու
Աշոտ Բ Երկաթը և բյուզանդացիները. դաշնակիցներ
մինչև վե՞րջ, թե՞ ի վերջո թշնամիներ (անգլերեն) 317

Էնդի Հիլկենս
Հակոբ Սրճեցու ճառերի հայերեն թարգմանությունները 329

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ

Գէորգ Տէր-Վարդանեան, Աննա Մարիա Մատար
Հայերէն ինքնատիպ մի նորայայտ տպագրութիւն 349

Հակոբ Քյոսեյան
Նորահայտ էջեր Դավիթ Քոբայրեցու մատենագրական ժառանգությունից 363

Միհրան Մինասեան
Անտիպ ժամանակագրութիւն 1821 թուականի յունական
ապստամբութեան շրջանէն 402

ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ

Հայկ Համբարձումյան
Իրանի մշակույթի օրեր Մատենադարանում 427

ԲԱՆԲԵՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԵՍԻ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆԸ
ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ 429

CONTENTS

HISTORY AND PHILOLOGY

Artak Maghalyan
From the History of Relations between the
Karabakh Khanate and the Ottoman Empire 5

Georgi Mirzabekyan
The Ottoman Tax Register of Darashamb (Year 1590) 27

Aram Topchyan
The Greco-Roman Proper Names in the Mechitarists'
Armenian Translations and the New Rules of their Transliteration 38

Gor Yeranyan
The Armenian Tradition of Calling Amid Tigranakert 52

Julietta Einatyan
Cosmography in Armenia in the 5th-13th Centuries 67

Gayane Tezyan
Grigor Marashets'i's Literary Legacy 78

Gevorg Stepanyan
Chalet' Monastery at the Crossroads of History 92

CHURCH HISTORY

Narine Vardanyan
The Armenian Canonical Collection in Literary Sources and Colophons 145

Mane Ghevondyan
The Catecheses by Mkhit'ar Sebastats'i as a Model Textbook
of Christian Education and Upbringing 158

MUSICOLOGY

Astghik Musheghyan
Armenian Sacred Taghs Recorded by Komitas 171

INTERNATIONAL CONFERENCE ON ARMENOLOGICAL AND ORIENTAL STUDIES DEDICATED TO THE 100TH ANNIVERSARY OF PROF. HAKOB PAPAZIAN

Vahan Ter-Ghevondyan
Opening Speech 195

Hasmik Kirakosyan
On an Armeno-Persian Document Published in "Azdarar" 198

Kristine Kostikyan
The Documents of Khoja Hovhannes, an 18th Century Armenian Merchant of Agulis, in the Archive of the Catholicosate of Matenadaran 211

Arsen Harutyunyan
The Evidences of Famine in the Armenian Literary Sources of the Early 17th Century 224

Anahit Tovmasyan
Tughra as a Symbol of the Sovereignty of the Ottoman Sultans 234

Anna Onanyan
The Iconography of Chalice Covers Donated to the Monastery of St. Karapet in Mush 247

Jilbert Meshkanbarians
Safavid Iranian Sources on Armenia of the 17th – 18th Centuries 267

Albert ten Kate
Words, Oracles or Commandments – the Decalogue in the Armenian Tradition 281

Shakhban Khapizov
Armenian Sources on the Medieval History of Dagestan (in Russian) 289

Ani Avetisyan
MS M1751 Judaeo-Arabic Medical Miscellany of the Matenadaran Collection 310

Konstantinos Takirtakoglou
Ashot II Yerkat and the Byzantines: Allies to the End or Ultimately Enemies? 317

Andy Hilkens
The Armenian Reception of the Homilies of Jacob of Serugh 329

PUBLICATIONS

Gevorg Ter-Vardanyan, Anna Maria Mattaar
A Newly Discovered Old Armenian Printing 349

Hakob Keosean
Pages nouvellement découvertes de l'héritage littéraire de David Kobayrétsi 363

Mihran Minassian
Unpublished Chronicle of the Greek Uprising of 1821 402

REPORT

Hayk Hambardzumyan
The Days of Iranian Culture at Matenadaran 427

СОДЕРЖАНИЕ

ИСТОРИЯ И ФИЛОЛОГИЯ

Артак Магалян
Из истории отношений Карабахского ханства
с Османской империей 5

Георгий Мирзабекян
Османский налоговый реестр Дарашамба 1590 г. 27

Арам Топчян
Греко-римские собственные имена в армянских переводах Мхитаристов
и новые принципы их транслитерации 38

Гор Еранян
Об армянской традиция называть Амид Тигранакертом 52

Джульетта Эйнатян
Знания о вселенной в Армении с V по XIII века 67

Гаяне Терзян
Литературное наследие Григора Марашеци 78

Геворг Степанян
Чалетский монастырь на перекрестках истории 92

ИСТОРИЯ ЦЕРКВИ

Нарине Варданян
Армянский канонический сборник в литературных
источниках и памятных записях 145

Мане Гевондян
Катехизисы Мхитара Себастаци, как модель христианского
образования и воспитания 158

МУЗЫКОВЕДЕНИЕ

Астхик Мушегян
Армянские духовные таги, записанные Комитасом 171

МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ АРМЕНИСТОВ И ВОСТОКОВЕДОВ, ПОСВЯЩЕННАЯ 100-ЛЕТНЕМУ ЮБИЛЕЮ АКОПА ПАПАЗЯНА

Ваан Тер-Гевондян
Вступительна речь 195

Асмик Киракосян
Об одном персидском арменографическом документе, напечатанном в журнале “Аздарар” 198

Кристине Костикян
Документы агулисского купца 18-го века ходжи Ованеса в архиве католикосата в Матенадаране 211

Арсен Арутюнян
Свидетельства о голоде в армянской источниках начала XVII века 224

Анаит Товмасян
Тугра как символ суверенитета османских султанов 234

Анна Онанян
Иконография покровов потиров, дарованных монастырю Сурб Карапет в Муше 247

Жильберт Мешканбарианс
Иранские Сефевидские источники об Армении XVII-XVIII веков 267

Альберт тен Кате
Слова, пророчества или заповеди – Декалог в армянской традиции 281

Шахбан Хапизов
Армянские источники по средневековой истории Дагестана 289

Ани Аветисян
Рукопись М 1751 арабской коллекции Матенадарана 310

Константинос Такиртакоглу
Ашот II Еркат и Византия: союзники до конца или в конечном счете враги? 317

Энди Хилькенс
Армянские переводы речей Иакова Серугского

ПУБЛИКАЦИИ

Геворг Тер-Варданян, Анна Мария Маттаар
Новонайденное старопечатное армянское издание 349

Акоп Кесеян
Новонайденные страницылитературного
наследия Давида Кобайреци 363

Миран Минасян
Неопубликованная хроника периода греческого восстания 1821 года 402

СООБЩЕНИЕ

Айк Амбарцумян
Дни иранской культуры в Матенадаране 427

ԲԱՆԲԵՐ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ
Հատոր **32**

BULLETIN OF MATENADARAN
Volume **32**

ВЕСТНИК МАТЕНАДАРАНА
Том **32**

Համակարգչային ձևավորումը և էջադրումը՝ Անահիտ Խանզադյանի
Շապիկի ձևավորումը՝ Մարտիրոս Տոլմաճեանի
Շապիկին՝ Մատենադարանում պահվող Իրանի ղաջարական շրջանի խեժապատ կազմի դրվագ՝ Ջիրավի ճակատամարտի տեսարանով (ՄՄ, ձեռ. ի^{մր}. 6203, 19-րդ. դ.)
Սրբագրիչ՝ Արմինե Գրիգորյան
Հրատարակչական խմբագիր՝ Հայկ Համբարձումյան

27,5 մամուլ
Չափ՝ 70×100 1/16: Տպաքանակ՝ 200

Մատենադարան
Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի ինստիտուտի
հրատարակչական բաժին
ք. Երևան, Մաշտոցի պող. 53
Հեռ. (010) 513033
publishing.matenadaran@gmail.com